

«КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА»

Скриннік В.О.

слухачка магістратури

Шуміло О.М., к.ю.н., доцент

доцент кафедри правового забезпечення

господарської діяльності факультету № 6

Харківський національний університет внутрішніх справ

м. Харків

Згідно з Конституцією України [1] земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Основний Закон таким чином наголошує, що землі як елемент довкілля є найважливішою цінністю людства, що можна порівняти із можливістю існування його самого. Тому відносини між людьми щодо збереження та раціонального використання земель вимагають від суб'єктів правовідносин дотримання встановлених правил та виконання ними певних обов'язків. У разі порушення цих правил винні мають бути покарані за свої вчинки.

Згідно з ч. 1 ст. 211 ЗКУ [2] за порушення земельного законодавства громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

Кримінальна відповідальність це найбільш суворий вид юридичної відповідальності за правопорушення у сфері земельних правовідносин, що має каральний характер. Вона настає за вчинення злочину, яким визнається винне суспільне небезпечне діяння, заборонене ККУ [3], під загрозою покарання. Кримінальній відповідальності за порушення земельного законодавства притаманні такі ознаки: виключно особистий характер, особливий порядок притягнення особи до даного виду відповідальності, обмеженість підстав її виникнення. До цієї відповідальності особу може бути притягнуто винятково судами, і міра покарання зазначена у санкціях статей, наведених нижче.

Чинний ККУ [3] передбачає покарання за такі злочини у сфері земельно-правових відносин: самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1); приховування або перекручення відомостей про екологічний стан чи захворюваність населення (ст. 238); забруднення або псування земель (ст. 239); незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (ст. 239-1); незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах (ст. 239-2); порушення правил охорони надр (ст. 240); порушення законодавства про захист рослин (ст. 247); проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст. 253); безгосподарське використання земель (ст. 254) [4; с. 235].

Усі склади злочинів, пов'язаних із земельними правовідносинами, можуть бути поділені на два види: спеціальні злочини, у яких об'єктом є безпосередньо земельні відносини, та загальні, у яких об'єктом, поряд з іншими суспільними відносинами, можуть бути й земельні відносини.

Також за іншою підставою класифікації зазначені злочини можна поділити на такі чотири групи: 1) злочини, які носять екологічний характер; 2) злочини економічного характеру; 3) злочини, що посягають на землю як на об'єкт державного управління; 4) злочини, що мають безпосереднє відношення до того, що вирощується на землі.

Об'єктом злочинів, які носять екологічний характер, є земля як об'єкт екосистеми (спеціальні склади – забруднення або псування земель (ст. 239 ККУ); порушення правил охорони надр (ст. 240 ККУ); безгосподарське використання земель (ст. 254 ККУ); загальні склади – порушення правил екологічної безпеки (ст. 236 ККУ); невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення (ст. 237 ККУ); приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238 ККУ); проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст. 253 ККУ) тощо.

Об'єктами злочинів економічного характеру є земля як майновий об'єкт (загальні склади – умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 ККУ); необережне знищення або пошкодження майна (ст. 196 ККУ) тощо).

Спеціальні склади злочинів, які посягають на землю як на об'єкт державного управління, були передбачені у попередньому кримінальному законодавстві, а саме щодо самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва. Означений склад правопорушення був декриміналізований, але нині за самовільне зайняття земельної ділянки знову передбачена кримінальна відповідальність у ст. 197-1 ККУ [5].

Після включення цього складу до ККУ було законодавчо визначено поняття самовільного зайняття земельної ділянки – будь-які дії, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) або за відсутності вчиненого правочину щодо такої земельної ділянки, за винятком дій, які відповідно до закону є правомірними [6].

До злочинів, які мають безпосереднє відношення до того що вирощується на землі, належать знищення або пошкодження лісових масивів (ст. 245 ККУ), незаконна порубка лісу (ст. 246 ККУ), порушення законодавства про захист рослин (ст. 247 ККУ).

Слід також звернути увагу на європейський курс нашої країни і новітні виклики, що стоять перед вітчизняною кримінально-правовою наукою. Так, Україна підписала Конвенцію про захист довкілля засобами кримінального законодавства CETS № 172 [7], яка визначає види умисних кримінальних правопорушень або вчинених через недбалість (тяжку недбалість) згідно з внутрішнім законодавством країни. Особливій охороні, відповідно до цього міжнародного документа, підлягають ґрунти, тобто землі. Важливим кроком у цьому міжнародному акті є визнання у ст. 9 відповідальності юридичних осіб. Україна має вживати відповідних заходів для створення можливості для застосування кримінальних або адміністративних санкцій або заходів впливу до юридичних осіб, від імені яких правопорушення, зазначене в ст.ст. 2–3 Конвенції CETS № 172, учинене їхніми організаціями або членами, або іншим представником. Разом з тим відповідальність юридичних осіб не виключає кримінального переслідування фізичної особи [8; с. 182-183].

Таким чином у майбутньому, після внесення відповідних змін до Карного кодексу, потрібно буде класифікувати земельно-правові злочини щодо можливості притягнення до відповідальності юридичних осіб.

Підводячи підсумок проведеному нами аналізу складів ККУ, нормативних актів, можна зробити висновок щодо можливості класифікації злочинів, що передбачають відповідальність за порушення земельного законодавства. Також із урахуванням викладеного слід зауважити, що: кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства тісно пов'язана із еколого-правовою відповідальністю та у більшості носить бланкетний характер. Запропонована класифікація дає змогу ширше зрозуміти об'єкт кримінально-правової охорони та усвідомити юридичний обов'язок особи відповідати за свою суспільно негативну поведінку і взяти на себе негативні правові наслідки через застосування заходів кримінального примусу. Кримінальна відповідальність – це один з видів відповідальності, до якої може бути притягнуто особу, а у майбутньому вона може бути застосована і до юридичних осіб.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. за № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 (23.07.96). Ст. 141.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. за № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3. Ст. 27.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. за № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26 (29.06.2001). Ст. 131.
4. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 288 с.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки: Закон України від 11.01.2007 р. за № 578-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 13 (30.03.2007). Ст. 131.

6. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. за № 963-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39 (26.09.2003). Ст. 350.

7. Convention on the Protection of Environment through Criminal Law CETS №.: 172 [Електронний ресурс]. URL : [http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp? NT=172&CM=1&DF=06/09/2014&CL=ENG](http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=172&CM=1&DF=06/09/2014&CL=ENG). Заголовок з екрана (дата звернення: 15.11.2020).

8. Шуміло О. М. Кримінальна відповідальність юридичних осіб за злочини проти довкілля / О.М. Шуміло // *Jurnalul juridic national: teorie și practică* = Национальный юридический журнал : теория и практика. 2014. № 5 (9). С. 181–186.

«УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ), ЯК ТРИВАЮЧЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ»

Старинець Є.А.

аспірант кафедри кримінального права та кримінології

Науковий керівник:

Грищенко О.А., к. ю. н., доцент,

професор кафедри кримінального права та кримінології ФПФОДР

Одеський державний університет внутрішніх справ

м. Одеса

Кваліфікацію кримінальних правопорушень в кримінально-правовій літературі визначають як «встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого кримінально-правовою нормою» [1, С. 7]. Правильна кваліфікація сприяє реалізації основних принципів кримінальної відповідальності, виступає гарантом забезпечення прав учасників судочинства. Численні наукові дискусії і відсутність однакової практики застосування норм про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) обумовлюють необхідність розгляду деяких питань їх кваліфікації. Так як норма кримінального права знаходить своє вираження не тільки в положеннях Особливої, але і Загальної частини Кримінального кодексу України, пропонуємо зупинитися на окремих проблемах кваліфікації, пов'язаних із застосуванням окремих положень Загальної частини.

Початковою стадією застосування норми є встановлення меж дії кримінального закону в часі, просторі та за колом осіб. І якщо з дією по колу осіб і в просторі в процесі кваліфікації податкових кримінальних правопорушень труднощів не виникає, то дія в часі викликає чимало запитань.

Нормою, яка встановлює відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), відносяться до числа бланкетних. У зв'язку з цим, визначаючи дію ст. 212 КК України у часі, необхідно враховувати положення кримінального законодавства та законодавства про податки і збори. Цей процес ускладнюється нестабільністю як першого, так і другого.

Визначення закону, що підлягає застосуванню, здійснюється шляхом співвідношення часу вчинення суспільно небезпечного діяння і часу дії закону. При цьому враховуються зворотність більш м'якого і незворотність більш суворого закону. Особливість визначення часу здійснення ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) обумовлена тим, що воно має деяку тривалість в часі. За справедливим твердженням про те, що в подібних випадках необхідно вирішити питання про час завершення, щоб потім порівняти його з моментом вступу в силу нового закону.